

ဆည်ဖိကီဖိတီသးယူ ဒီးတီတဲအဂုအဂါ

ကညီဖိသန်လါဖိသန်အခွဲအယာ်အတီတီကဲ
တီကရါကရီတံသကိးအန့အဆါတအိန်

สัตว์ป่าสามัคคี และเรื่องเล่าอื่นๆ

เด็กๆ ปกาเกอญอ
โครงการสิทธิเด็ก มูลนิธิเพื่อนไร้พรมแดน

ဆည်ဖိကိတ်ဖိတ်သးယူ ဒီးတၢ်တဲအဂုၤအဂၤ

ကညီဖိသၢ်လၢဖိသၢ်အခွဲးအယၢ်အတၢ်တိၢ်ကျဲၤ
တၢ်ကရၢကရိတံၤသကိးအန့ၢ်အဆၢတအိၣ်

ဆည်ဖိကိတ်ဖိတ်သးယူ ဒီးတတ်တဲအဂုၤအဂၤ

ကညီဖိသၢ်လၢဖိသၢ်အခွဲးအယၢ်အတၢ်တိတ်ကျဲၤ
တၢ်ကရၢကရိတံၤသကိးအန့ၣ်အဆၢတအိၣ်

တၢ်ကွဲး နီၢ်ဘွၣ်စုဖိ, နီၢ်ဂ့ၤဝါ, နီၢ်တီၢ်နီၢ်ဖ, စီၤလၢဂ့ၤထု, စီၤစၢ်ဘု, ယိၤဖိ, စီၤဝဲခိၣ်, နီၢ်နါရံၣ်ရၢၣ်, နီၢ်ကျဲးလါလၢၣ်

တၢ်ဂီၤ နီၢ်ဆၢဘျုးဝါ, စီၤဒံၣ်လါဟဲ, နီၢ်ဖိအဲၣ်ဂ့ၤ, စီၤဝါလၢဂံၤမူ, နီၢ်ဆၢအဲၣ်ဖိ, စီၤယွၤကွၢ်, ယိၤဖိ, စီၤစၢ်ဘု, စီၤဝါလၢဂံၤမူ, စီၤကျဲၣ်လု, စီၤပြုၤကၤလၢ, နီၢ်ရံၣ်ကၤ, နီၢ်ဝဲၣ်ဖိ

ဘၣ်တၢ်ရဲၣ်ကျဲၤသီက့ၤ နီၢ်သဘျုးဖိ, နီၢ်ဆၣ်ကဆီ

ဘၣ်တၢ်ကွဲးကျိၣ်ထံက့ၤလၢ နီၢ်ဆၢဆၢ

ဘၣ်တၢ်သုလီက့ၤ (မၤဂ့ၤထီၣ်) ထွံၣ်နံၤစတူဒံအိ

ဘၣ်တၢ်စဲးကျဲး ဖါဖိမံမံစဲးကျဲးဝဲၤဒၢး
လံာ်နီၢ်ဂံၢ် ၁၀၀၀ ဘုၣ် (၂၀၁၁)

Friends Without Borders Foundation
P.O.Box 180, CMU PO, Chiang Mai 50230
Phone/fax 053-805298
Email: borders@chmai2.loxinfo.co.th
www.friends-without-borders.org

ဆဉ်ဖိကီၢ်ဖိတၢ်သးယူ

ဒီးတၢ်တအဂုၤအဂၤ

တၢ်ကတိၤလၢညါ

စးထီၣ်လၢနံၣ် ၂၀၀၅ န့ၣ် တၢ်ကရၢကရိတံၤသကိးအဖျၢၣ်အဆၢတအိၣ်မၤသကိးဘၣ်တၢ်ဒီးပှၤကညီသ့ၣ်စၢ်သးဘီၣ်လၢကီၢ်ဆၢတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်မၤအံၤဘၣ်ယးဒီးတၢ်မၤလိဖိသၣ်အခွဲးအယၢ်လၢဖူသဝီပူၤန့ၣ်လီၤ. လၢတနံၣ်ဒီးတနံၣ်န့ၣ်ဖိသၣ်သ့ၣ်တဖၣ်မၤလိဘၣ်ယးတၢ်မၤသကိးတၢ်လၢသဝီတၢ်ဖံးတၢ်မၤပူၤဒ်အိၣ်ဒီးတၢ်သဘျၢလၢတၢ်ဟံၣ်ဖျၢၣ်ထီၣ်သးဒီးတၢ်ဟ့ၣ်ထီၣ်နီၢ်ကစၢ်အတၢ်ထံၣ်န့ၣ်လီၤ.

လၢနံၣ် ၂၀၁၀ အံၤ ပှၤဟ့ၣ်လီၤသးမၤတၢ်ဒီးဖိသၣ်တဖၣ်မၤလိဒီးမၤတၢ်ဖံးတၢ်မၤဘၣ်ယးတၢ်မၤစ့ၤလီၤတၢ်ဘၣ်ယိၣ်လၢကဒုးအိၣ်ထီၣ်ဟီၣ်ခိၣ်ကီၢ်န့ၣ်လီၤ. မ့ၢ်လၢတၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤမ့ၢ်တၢ်အခိၣ်ထံးလၢဒုးအိၣ်ထီၣ်ဟီၣ်ခိၣ်တၢ်တတၢ်တနါန့ၣ်လီၤ. ဖိသၣ်တဖၣ်မၤလိဘၣ်တၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤလၢလံာ်တၢ်ကွဲးတကပၤဒီးလၢပှၤသ့ၣ်က့သးပှၤလၢသဝီပူၤအအိၣ်န့ၣ်လီၤ. အါန့ၢ်အန့ၢ်အဝဲသ့ၣ်မၤလိဘၣ်ယးဒီးတၢ်ဟ့ၣ်တၢ်မၤလိလၢသဝီပူၤဒီးဖိသၣ်လၢဝံၣ်ပူၤန့ၣ်လီၤ.

လံာ်တဘျီအံၤမ့ၢ်ဝဲဒၣ်ပှၤကညီဖိသၣ်လၢကီၢ်ဆၢအတၢ်ဒုးနဲၣ်တၢ်သ့တၢ်ဘၣ်လၢအမ့ၢ်ခါၣ်စးတၢ်ဆိကမိၣ်, တၢ်ထံၣ်, တၢ်သ့တၢ်ဘၣ်ဒီးတၢ်တီၢ်လၢအကဆိလၢအအိၣ်ဒီးဖိသၣ်ခွဲးယၢ်ဒီးဖိသၣ်မူဒါလၢအဝဲသ့ၣ်အသဝီဒၣ်ဝဲဘၣ်, ဘၣ်ဆၣ်မ့ၢ်လၢပှၤကညီလၢဟီၣ်ခိၣ်ဒီးတဘျီအပူၤလၢအမ့ၢ်ကလုာ်န့ၣ်သ့ၣ်တဖၣ်ဒီးတၢ်ဘျီတၢ်ဘါလၢအလီၤဆိတဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

ပဝဲတၢ်ကရၢကရိတံၤသကိးအဖျၢၣ်အဆၢတအိၣ်စံးဘျုးစံးဖျၢၣ်ဘၣ်တၢ်ကရၢကရိမၤစၢၤဖိသၣ်လၢစဝံဒုနံၣ်, ပှၤဟ့ၣ်လီၤသးမၤတၢ်ဒီးသဝီခိၣ်နီၢ်ဒီးဖိသၣ်တဖၣ်လၢမၤစၢၤသကိးလိာ်သးတုၤဒၣ်လဲာ်လၢတၢ်မၤဆံးဆံးဖိအံၤကဲထီၣ်တၢ်လၢအအိၣ်န့ၣ်လီၤ.

ပှၤဒီးတၢ်န့ၣ်လၢပှၤကညီအလုာ်အပှၤပူၤ
တၢ်ကရၢကရိတံၤသကိးအဖျၢၣ်အဆၢတအိၣ်

တၢ်ကရၢကရိမၤစၢၤဖိသၢ်စဝံဒုနံအံၤဟ့ၣ်တၢ်ဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤဆူကိၣ်ဒီးသဝီတဖၣ်အါန့ၢ်အဖျါၣ် ၉၀ လၢတၢ်လီၤလၢဘၣ်ကွၢ်ဆၢၣ်မဲၣ်ဒီးစုနါမံးဒီးတၢ်လီၤလၢအလီၤဘၣ်ယိၣ်တဖၣ်လၢကီၢ်ကိၣ်တဲာ်အပူၤ န့ၣ်လီၤ. အဝဲသ့ၣ်မၤသကိးတၢ်ခိဖျိတၢ်ကဲကရၢဖိဒီးဖိသၢ်တဖၣ်, သဝီတဖၣ်ယုၣ်ဒီးတၢ်ကရၢကရိ လၢသဝီပတီၢ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်မၤလိအံၤဘၣ်ယးဒီးတၢ်မၤစၢၤလီၤတၢ်ဘၣ်ယိၣ်တၢ်တတၢ်တနါခိဖျိ တၢ်ပၤဆုၤလၢဖိသၢ်တဖၣ်ယုၣ်ဒီးတၢ်ရၤလီၤတၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့ဘၣ်ယးဒီးကလံၤသီၣ်ဂီၤတၢ်ဆိတ လဲလၢအကဲထီၣ်သးခိဖျိဟီၣ်ခိၣ်ကီၢ်ဒ်သိးသဝီတဖၣ်ကဂ့ၢ်ထီၣ်သးချးဆၢကတီၢ်တၢ်လဲလိၣ်လၢဟီၣ် ခိၣ်အစီၤအံၤန့ၣ်လီၤ.

စးထီၣ်လၢန့ၣ် ၂၀၀၇ တၢ်ကရၢကရိမၤစၢၤဖိသၢ်စဝံဒုနံမၤသကိးတၢ်ဒီးတၢ်ကရၢကရိတံၤသကိး အန့ၣ်အဆၢတအိၣ်လၢတၢ်ဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤဖိသၢ်အခွဲးအယၢ်ဆူဖိသၢ်လၢကီၢ်ဆၢန့ၣ်လီၤ. လၢ န့ၣ် ၂၀၁၀ ဒုးအိၣ်ထီၣ်သကိးဖိသၢ်အတၢ်စုသ့ခိၣ်ဘၣ်လၢအမ့ၢ်လံာ်တၢ်ယဲၤပူၤလၢကျိၣ်ခံကျိၣ်လၢ အမ့ၢ် “တၢ်သုယုၢ်ထံလုာ်ဘၢတၢ်” ဒီး “ကဆိဖိဘၣ်သမ့ၣ်”

လံာ်အံၤဘၣ်တၢ်ဖးအီၤအါဒိၣ်မးလၢကီၢ်ဆၢသဝီတဖၣ်အပူၤန့ၣ်လီၤ. ဒီးလၢန့ၣ်အံၤတၢ်ကရၢကရိ မၤစၢၤဖိသၢ်စဝံဒုနံအံၤန့ၣ်လၢလံာ်ဟံၣ်ဖျိၣ်ကီၢ်ဆၢဖိသၢ်အတၢ်စုသ့ခိၣ်ဘၣ်အံၤကဲဘျးလၢဖိသၢ် ဒီးသးပုၤလၢဖးဘၣ်အီၤအါန့ၢ်အန့ၣ်မ့ၢ်တၢ်ဒုးန့ၣ်ဖျါထီၣ်ဖိသၢ်တၢ်သ့တၢ်ဘၣ်လၢအမ့ၢ်တၢ်မၤသကိး တၢ်ဒီးပပုၤတဝၢဆူညါန့ၣ်လီၤ.

တၢ်ကရၢကရိမၤစၢၤဖိသၢ် စဝံဒုနံ

ပုၤတုၤတံၢ်ဂီၤ နီၢ်ဆါဘျုးဝါ
ဗၢ်လးဒဲကဝီၤ

ဂိုဏ်း

- တပ်ပရားဆူတံသကီးအအိန် ၈
- ယသဝီလံလာဖိ ၁၀
- နူဆာန် ၁၂
- တပ်ယဲယူ သုန်ဖးဒိန်အတံသးမုန် ၁၄
- တပ်ယဲယူ ဆန်ဖိကီဖိတံသးယူ ၁၈
- ဖိသန်ခွဲးယံတံတိန်ကျဲတံတဲ ၂၂

တၢ်ပရၢဆူတံၤသကိး

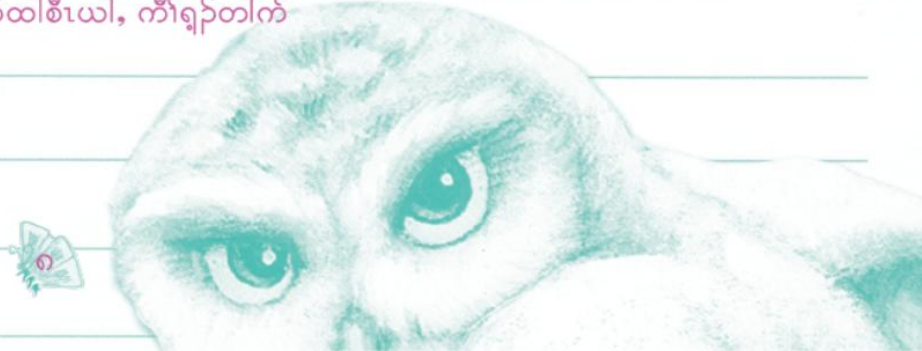
ဆူတံၤသကိးလၢယအဲၣ်

အဆိယဃုလၢပစီၤထံလၢအမ့ၢ်ကစၢ်ယွၤအတၢ်အဲၣ်အံၤအိၣ်ဒီးပဝဲကိးဂၤတဘီၤယုၣ်ယီၤန့ၣ်တက့ၢ်.
ဒီးပစံးဘျူးစံးဖျိၣ်ဘၣ်သရၣ်ဒီးသရၣ်မ့ၢ်ကိးဂၤဒဲးလၢဟ့ၣ်ယၤတၢ်အခွဲးအယၢ်လၢယကကွဲးတၢ်ပရၢဆူတံၤသကိး
တဖၣ်အအိၣ်န့ၣ်လီၤ.

တံၤသကိးလၢယအဲၣ်သ့ၣ်စၢ,လၢပတၢ်မၤလိလံာ်ဖဲအံၤအကတီၢ်မိၣ်ပကကျဲးစးမၤလိသကိးသပှၢ်ပှၢ်နီၤ.
ဘၣ်တဘျီဘျီပသးကလီၤဘျံး, သးဂံၢ်ဘါတအိၣ်လၢဘၣ်ဆၣ်ဃုလၢပဝဲကိးဂၤကကျဲးစးဆူညါကွၢ်ကွၢ်. ယန့ၣ်လၢ
ပဝဲကိးဂၤကအိၣ်ဒီးအခွဲးအယၢ်လၢအဂ့ၤမၤလိဘၣ်လံာ်ဒဲးသိးဒီးပဝဲပုၤဘၣ်ကီဘၣ်ခဲလၢမၢ်လးဒဲးကဝီၤပူၤ
န့ၣ်လီၤ. ပနၢ်လၢမ့ၢ်တနံၤန့ၣ်တံၤသကိးတဖၣ်ကဟဲအိၣ်သကိးပုၤစ့ၢ်ကိးန့ၣ်လီၤ. မ့ၢ်တဟဲထံၣ်လိာ်သးသန့ၣ်ကပကွဲး
အိၣ်သကိးလိာ်ပသးသ့စ့ၢ်ကိးလီၤ. နသ့ၣ်ညါခါ, ယၤဒီးတံၤသကိးဖဲအံၤတဖၣ်သးခုထဲလဲၣ်လၢကွဲးဘၣ်တၢ်ပရၢ
ဆူတံၤသကိးတဖၣ်အအိၣ်ဒီးန့ၣ်လၢတံၤသကိးလၢအအိၣ်လၢဒဲးကဝီၤချၢတဖၣ်ကကွဲးအိၣ်သကိးပုၤစ့ၢ်. ပဝဲကိးဂၤ
ဘၣ်သးလဲၤအိၣ်သကိးသ့ဘၣ်ဆၣ်အခွဲးအယၢ်တအိၣ်ဘၣ်. ဘၣ်သ့ၣ်သ့ၣ်မ့ၢ်ကအိၣ်ဝဲတနံၤကဘၣ်
ကစၢ်ယွၤသးလၢပကထံၣ်လိယသးလီၤ.

တံၤသကိးတဖၣ်ကအိၣ်လၢဝုၤပူၤမ့ၢ်ဂ့ၤလၢကစၢ်မ့ၢ်ဂ့ၤဂ့ၢ်ကျဲးစးမၤလိတၢ်အါအါနီၤ. ဒီးမၤဒဲးနတၢ်မံမိာ်
န့ၣ်လၢထီၣ်ပဲၤထီၣ်ဒီးပကကဲထီၣ်ဘၣ်ပုၤသးပုၤ, ပုၤကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့လၢခါဆူညါန့ၣ်လီၤတက့ၢ်. အအံၤမ့ၢ်ပဝဲ
တံၤသကိးလၢမၢ်လးဒဲးကဝီၤအတၢ်ဆၢဂ့ၤဆၢဝါန့ၣ်လီၤ.

လၢနတံၤသကိးလၢအအိၣ်လၢ မၢ်လးပုၤဘၣ်ကီဘၣ်ခဲဒဲးကဝီၤ
ကီၢ်ဆၣ်ထါစီၤယါ, ကီၢ်ရ့ၣ်တၢ်ကံ

ပုၤတုၤတၢ်ဂီၤ ယၢ်ဖိ
ထံၣ်န့ၣ်ခိၣ်

- ၁. သဝီဖိလာယအံၤအံၤ
ယံလာဝံၤမ့ၢ်ယလီၢ်မံ
အိၣ်ဖျဲၣ်ယဲၣ်လၢအပူၤ
လၢပှဲၤယဲၣ်ဒီးတၢ်သးခု.
- ၂. ဖံဖုတၢ်ဟ့ၣ်သါအလီၢ်
မ့ၢ်ကတၢၢ်ပဒုပီၤလီၢ်
လၢယနီၢ်ဆံးဒ်အခါ
လီၢ်ကွဲၤယဲၣ်မ့ၢ်ဒိၣ်မး.
- ၃. နအဖအသုးတဖၣ်
မၤလီၤမၢ်ယတၢ်ခွဲးယၢ်
ဖွဲၣ်အူယလီၢ်မ့ၢ်အလီၢ်
လီၢ်မံၤဒီးဒုပီၤလီၢ်.
- ၄. ခိဖျိၣ်ဒုၣ်ဒါမၤအိၣ်သ့ၣ်
ဘၣ်ဒိသဝီန့ဆၢၣ်စ့ၣ်
သဝီဖိလာလါဟ့ၣ်အံၤ
ခဲအံၤလီၤပျီလုထီလံ.
- ၅. သဝီဖိလာယံလာအံၤ
ဟ့ၣ်ယၤတၢ်သ့ၣ်မံသးမံ
ခိဖျိလၢဒုၣ်ဒါအယိ
ဘၣ်ယံၤဒီးယသဝီဖိ
ဆၢက့ၤတုၤလၢယသဝီ
နၢ်သက့တမ့ၢ်တၢ်ညီ.

နီၢ်ဂ့ၤဝါ
လၢၢ်ပီၤဟၢကိၣ်ဖိ

ပုၤတုၤတၢ်ဂီၤ စၢ်ဘု
ထံၣ်န့ၣ်ခိၣ်

ပျားတုတ်ဂီ၊ စာ်ဘု
ထံနု်ခိ်

န့ဆာၣ်

၁. န့ဆာၣ်မ့ၣ်တၢ်ယံၣ်တၢ်လၢ
ပကြၢးကတီၤကိးအဂၤ
သုတမၤဟးဂီၤန့ဆာၣ်
ကတီၤကျဲးစၢၤမၤနီၣ်နီၣ်.
၂. သ့ၣ်ဖိဝၣ်ဖိဖျါလါဟ့
ကတီၤကျဲးစၢၤမၤလၢချ့
ဖံဖုလၢပျၢၤကတီၤသ့ၣ်
ဖိလံၤခဲအံၤမၤဂီၤသ့ၣ်.
၃. ပမ့ၢ်ကွၢ်လၢခါခဲအံၤ
တၢ်လီၤဘၣ်ယိၣ်အိၣ်အါမံၤ
ခိဖျါလၢပကျိသ့ၣ်ညါ
ထံလီၤစ့ၤလၢပစီၢ်အါ.
၄. သ့ၣ်ထူၣ်ဝၣ်ဘိဃုသံဃာ်
ဘၣ်ဒိဝဲဖိသ့ၣ်ခွဲးယာ်
မ့ၢ်လၢဖိသ့ၣ်န့ၢ်လီၤယိ
ကြၢးလၢသ့ၣ်အါသ့ၣ်ထီၣ်ဘိ
၅. ပမ့ၢ်ထံၣ်ပုၤကျိသ့ၣ်လံ
ကြၢးပသ့ၣ်ထီၣ်ထီၣ်သ့ၣ်လံ
ခိဖျါလၢသ့ၣ်လီၤစ့ၤယိ
ဟီၣ်ခိၣ်ကိၢ်အါထီၣ်ထီၣ်ဘိ.
၆. ဟီၣ်ခိၣ်ကိၢ်ကစ့ၤလီၤဂီၢ်
သ့ၣ်အါထီၣ်သ့ၣ်မၤနီၣ်ကိၢ်
ဟံလိာ်စုကတီၤကိးဂၤ
န့ဆာၣ်မ့ၢ်တၢ်ယံၣ်တၢ်လၢ.

နီၣ်ဘွၣ်စုဖိ
လၢၢ်ပိၤဟၢကိၢ်

သွပ်ဖးဒိၣ်အတၢ်သးမုၢ်

ပုၤတုၤတၢ်ဂီၤ စီၤဝါလၢၢ်မူ
မၢ်လးဒဲကဝီၤ

တၢ်စံးဝဲဒၣ်တၢ်တၢ်လၢပုၤမုၢ်ကနၢအပူၤအိၣ်ဒီးသွပ်ဖးဒိၣ်တထူၣ်, အထူၣ်ထီဒိၣ်မးဒီးဖျါယံလၢဒိၣ်န့ၢ်သွပ်အဂူၤအဂၢၤတဖၣ်လီၤ. အလၢၣ်န့ၢ်အိၣ်ဖိၣ်ဒီးတီၣ်ဒီးဟ့ၣ်ထီၣ်တၢ်ကနုၤဆူတၢ်လီၢ်ကပိၢ်ကပၤန့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ဆၣ်သွပ်ဖးဒိၣ်အံၤအသးအံၣ်ဒိၣ်မးအယံအဝဲသွံးက့ၤ အလၢၣ်တဖၣ်ခဲလၢၢ်ဒဲသီးဒီးဆၣ်ဖိကံၢ်ဖိတဖၣ်သုတန့ၢ်ဘၣ်တၢ်အဘျူးလၢအဝဲအကနုၤဘၣ်န့ၣ်လီၤ.

ပုၤတုၤတၢ်ဂီၤ နီၤဝဲၣ်ဖိ
ထံၣ်န့ၢ်ခိၣ်

တၢ်သံကွၢ်

- ၁ ဖီလုလုၢ်ဒီးပစီထံသုနီၢ်ကစၢ်ခွဲးယၢ်မနုၤတမံၤလဲၣ်
- ၂ ဖီလံလံၣ်ဒီးပစီထံမၤအမူအဒါမနုၤတမံၤလဲၣ်
- ၃ သ့ၣ်ဖးဒိၣ်မၤမူဒါခွဲးယၢ်လဲၣ်လၢဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိဒီးသ့ၣ်ဆံးဖိတဖၣ်အလီၤလဲၣ်
- ၄ နဆိကမိၣ်လၢသ့ၣ်ဖးဒိၣ်အံၤကမၤဘျူးလၢကျဲအဂၤကသ့ဒံးဧါ
- ၅ နဆိကမိၣ်လၢနနီၢ်ကစၢ်မၤဘျူးနသဝီသ့လၢကျဲမနုၤတမံၤလဲၣ်

တၢ်စံးဆၢ

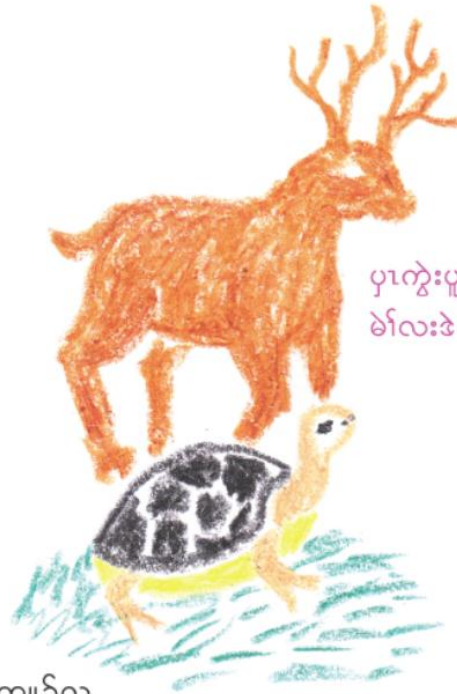
- ၁ ဖီလုလုၢ်ဒီးပစီထံသုခွဲးယၢ်လၢတၢ်ဂဲၤလိၣ်ကွဲးဒီးတၢ်ဟ်ဖျါထီၣ်နီၢ်ကစၢ်တၢ်ထံၣ်န့ၣ်လီၤ.
- ၂ ဖီလုလုၢ်ဒီးပစီထံမၤအမူအဒါလၢတၢ်မၤစၢၤဒုးန့ၣ်ဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိဒီးသ့ၣ်တဖၣ်လၢတန့ၣ် သုခွဲးယၢ်တၢ်အိၣ်ဘျဲးလၢတၢ်သးဝံၣ်ပူၤဒီးခွဲးယၢ်လၢအိၣ်ဒီးတၢ်စုၣ်စီၣ်လၢတၢ်အိၣ်မူပူၤန့ၣ်လီၤ.
- ၃ လၢအခိၣ်ထံးန့ၣ်သ့ၣ်ဖးဒိၣ်အိၣ်ဒီးလဲၣ်လၢကဟ့ၣ်ထီၣ်တၢ်ကဒုဆူဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိတဖၣ်ဒီးသ့ၣ် ဆံးဖိတဖၣ်တမၤဘၣ်အမူအဒါဘၣ်, လၢခံဆိကမိၣ်ဝဲဒီးမၤက့ၤအမူအဒါဒိၣ်တၢ်ဒုးန့ၣ်မၤစၢၤတံၤသကိး တဖၣ်လၢတၢ်န့ၣ်သုခွဲးယၢ်သိးကအိၣ်ဒီးတၢ်အိၣ်မူယုၣ်ဒီးတၢ်အိၣ်ဆူၣ်အိၣ်ချလၢအဂ့ၤလီၤ.

တၢ်သံကွၢ်အကတၢ်ခံဘီန့ၣ်ဆံးဆၢဒ်နီၢ်ကစၢ်အတၢ်ဆိကမိၣ်အသိး.

ဆည်ဖိကီဖိတင်သးယူ

ပုၤကွဲးပူလာ စီၤလာၢ်ပွဲၤထူ
မဲၢ်လးဒဲကဝီၤ

ပုၤတုတ်ဂီၤ စီၤကွဲၢ်လု
မဲၢ်လးဒဲကဝီၤ

တဘျီလၢပျၢန့ၣ်, လံာ်(စိးတ်းယး)ဟံၣ်ဖိယိဖိတဖူၣ်မၤအသ့ၣ်လၢသ့ၣ်လီၤလၢပှၢ်ဒိၣ်အပူၤန့ၣ်လီၤ. ဟံၣ်ဖိယိဖိတဖူၣ်အံၤအိၣ်ဒီးအပၢ်ဒီးအမိၢ်ဒီးအဖိခံၣ်န့ၣ်လီၤ. လံာ်မိၢ်ပၢ်အံၤထီၣ်ဘိအိၣ်ဒီးတၢ်မၤစၢၤတံၤသကိးအယိအဝဲသ့ၣ်အိၣ်ဒီးအတံၤသကိးအါမးလီၤ. လီၤဆိဒ်တၢ်ဒိကအိ, ချဲး, ခုယုၢ်ဒီးယုၢ်လၢမ့ၢ်အတံၤသကိး.

ဖဲၤနီၢ်ယံာ်တၢ်လံာ်န့ၣ်လီၤ. တနံၤန့ၣ်ပှၢ်ဒီးတၢ်ခံၣ်ဂၤဟဲယုၢ်ခးတၢ်မံၤလးလၢပှၢ်ပူၤဘၣ်ဆၣ်ဖိၣ်တၢ်မံၤလၢတန့ၣ်ဘၣ်. ချိၣ်သဒိၣ်စ့ၢ်ကိးဖိၣ်တန့ၣ်ဘၣ်အယိခံၣ်ဂၤန့ၣ်မံၤနီၤလီၤလၢသ့ၣ်ကဒုဖိလၢာ်ပဲၤတၢ်လီၤဘျးလီၤဘျါန့ၣ်လီၤ. လၢတဖျးမဲာ်တီၢ်ပူၤပှၢ်ဒီးတၢ်လၢအကျါတဂၤကျၢၣ်ထီၣ်အမဲာ်လၢတၢ်ဖိခိၣ်ဒီးထံၣ်ဝဲလၢလံာ်အဟံၣ်ဖိယိဖိတဖူၣ်အံၤလီၤ.

“ကွၢ်လၢန့ၣ်....တနံၤအံၤပတန့ၣ်တၢ်မံၤလးနီတမံၤဘၣ်အယိပဘၣ်ဖိၣ်လံာ်တဖူၣ်အံၤတုၤအန့ၣ်လီၤ.” ပှၢ်ဒီးတၢ်တဲသကိးလိာ်သးလံာ်မိၢ်န့ၣ်ပှၢ်ဒီးအံၤတဲသကိးလိာ်တၢ်ဒီးကရီတဲဘၣ်ဝဲလံာ်ပၢ်ဒ်သိးကယုတၢ်မၤစၢၤလၢဒိကအိလီၤ. တုၤဒိကအိသ့ၣ်ညါဒီးဟဲယုၢ်ဝဲချ့သဒိးဆူလံာ်အိၣ်ဒီးထံၣ်ဝဲလၢပှၢ်ဒီးတၢ်အံၤမၤကဲၤမ့ၢ်အူလၢကဒွဲၣ်ထီၣ်သ့ၣ်အံၤဒ်သိးထီၣ်မိၢ်ဒီးအဖိသ့ၣ်ကလီၤတဲာ်လီၤ. ဒိကအိကရီလဲၤဝဲဆူထံကျိဒီးစ့ၣ်စီၣ်အဒိးဆုဝံၤဟဲက့ၤယုၢ်ကဒါက့ၤလၢသ့ၣ်အံၤဒီးတယၢ်ထီၣ်အဒိးဆုဒ်သိးထံကလီၤစီၤပံာ်မ့ၢ်အူလီၤ. ဖဲန့ၣ်အကတီၢ်မ့ၢ်လၢအတပလီၤသးဘၣ်အယိပှၢ်ဒီးတၢ်ဟံထီၣ်ပျံၤကဝီၤဒီးဖိၣ်ယာ်ဝဲဒိကအိအံၤလီၤ.

“သးခုညါ, တနံၤအံၤပကန့ၣ်ဒိကအိဒီးလံာ်” ပှၢ်ဒီးတၢ်ကိးပသုထီၣ်ပဲၤဒီးတၢ်သးခုဖဲန့ၣ်ကတီၢ်ချဲးဟဲတုၤအဝဲလဲၤလံာ်လုးအသးလၢကပံာ်ကျါဒီးတလုာ်လီၤအသးလၢမ့ၢ်အူပူၤဒ်သိးမ့ၢ်အူကလီၤပံးလီၤ. ဘၣ်ဆၣ်ပှၢ်ဒီးတၢ်ဖိဟံထီၣ်ပျံၤဖိၣ်တံာ်ယာ်အီၤစ့ၢ်ကိးလီၤ.

“သးခုညါ, တနံၤအံၤပကအိၣ်ဘၣ်ချဲး, ဒိကအိ, ဒီးလံာ်လီၤ.” ပှၢ်ဒီးတၢ်ကိးပသုထီၣ်ပဲၤတၢ်သးခုကဒီးတဘျီ, ဘၣ်ဆၣ်ခုယုၢ်ဒီးယုၢ်ဟဲတုၤလံာ်, အဝဲသ့ၣ်အဟံၣ်ယံၤဒိၣ်မး. ဖဲလၢအဟဲတုၤခုယုၢ်ကိးထီၣ်လၢကလုာ်ဖးဒိၣ်, ပှၢ်ဒီးတၢ်ဖုးဘၣ်အသးဒီးယုၢ်ဝဲတဂၤတပူၤတဂၤတကျဲလီၤ. ယုၢ်တခီအုၣ်လီၤကရဲပျံၤကွီၤလၢကဝီၤဒိကအိဒီးပျံၤလၢစၢၤယာ်ချဲးန့ၣ်လီၤ.

ဒိကအိကရီလဲၤစ့ၣ်စီၣ်အသးဒ်သိးကမၤပံာ်မ့ၢ်အူယုၢ်ဒီးလံာ်မိၢ်လံာ်ပၢ်, မ့ၢ်ချဲးတခီကဒွဲၣ်လီၤသးလၢကပံာ်ကျါဒီးတလုာ်လီၤအသးမၤပံာ်မ့ၢ်အူ, ခုယုၢ်တခီမၤဘၣ်စီၣ်အခၣ်ဆူၣ်ဒ်သိးကမၤပံာ်မ့ၢ်အူဒီးယုၢ်တခီကရီလဲၤကိးဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိအဂုၤအဂၤလၢကဟဲမၤစၢၤအီၤလီၤ.

ဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိတဖူၣ်ဟဲမၤစၢၤလိာ်သးတုၤလၢမ့ၢ်အူန့ၣ်လီၤပံာ်လီၤ.
“တၢ်ဘျးဒိၣ်မးတံၤသကိးသ့ၣ်” လံာ်မိၢ်လံာ်ပၢ်တဲထီၣ်ဝဲလၢတၢ်လီၤဘျးလီၤဘျါအပူၤ.
“တဘၣ်တၢ်နီတမံၤဘၣ်, ပဒိသကိးလီၤ” ဒိကအိ, ချဲး, ယုၢ်ဒီးခုယုၢ်တဲထီၣ်ဝဲယုယု.
ဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိတဖူၣ်သးခုလၢမၤစၢၤဘၣ်လံာ်ဟံၣ်ဖိယိဖိအံၤ, ခဲအံၤန့ၣ်အဝဲသ့ၣ်ကိးဒုသ့ၣ်ညါဝဲလၢအိၣ်ဒီးတၢ်သ့တၢ်တၢ်ဘၣ်တဂၤလၢအလီၢ်စ့ၣ်စီၣ်လီၤ.မ့ၢ်မၤစၢၤလိာ်သးလၢတၢ်ကီတၢ်ခဲအပူၤန့ၣ်ပှၢ်ဒီးပှၢ်ပူၤပှၢ်ဒီးဟဲမၤအာအဝဲသ့ၣ်တသ့ဘၣ်န့ၣ်လီၤ.

ပုၤတုၤတၢ်ဂီၤ နီၢ်ဖိအံၣ်ဂ့ၤ
မဲၢ်လးဒဲကဝီၤ

တၢ်သံကွၢ်

- ၁ ပှၤယုခးအိၣ်တၢ်မၤကမၣ်ဘၣ်အဟံၣ်ဖိယိဖိဒီးဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိအခွဲးအယၢ်တဖၣ်နဲလဲၣ်
- ၂ လံာ်မိၢ်လံာ်ပာ်မၤအမူအဒါမနုၤတမံၤလၢအဖိအခွဲးအယၢ်အဂီၢ်လဲၣ်
- ၃ ဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိတဖၣ်မၤအမူအဒါမနုၤတမံၤလဲၣ်လၢလံာ်အဟံၣ်ဖိယိဖိခွဲးယၢ်အဂီၢ်ဒီးအနီၢ်ကစၢ်အဂီၢ်လဲၣ်
- ၄ ဖဲလၢဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိတဖၣ်သ့ၣ်ညါဝဲလၢပှၤယုခးအိၣ်တၢ်န့ၣ်ကန့ၣ်အူထီၣ်ပှၤအဝဲသ့ၣ်ကြးကူၣ်ထီၣ်ဖးလီၤ နိသိးကမၤစ့ၤလီၤတၢ်ဘၣ်ယိၣ်တဖၣ်နဲလဲၣ်
- ၅ နမ့ၢ်ကဲဘၣ်ပှၤဒိၣ်အံၤအကရၢဖိနကမၤနဲလဲၣ်

တၢ်ဆံးဆၢ

- ၁ ပှၤယုခးအိၣ်တၢ်မၤကမၣ်တၢ်အိၣ်မူအခွဲးယၢ်ဒီးဟံၣ်ယိတၢ်အိၣ်တၢ်ဆိးအလီၢ်ဆူလံာ်အဟံၣ်ဖိယိဖိ ဒီးဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိတဖၣ်လီၤ.
- ၂ လံာ်မိၢ်လံာ်ပာ်ပာ်ကဲလံာ်ဖိအခွဲးအယၢ်နိသိးသ့ၣ်အသိးလၢကဒီးန့ၣ်ဘၣ်တၢ်ကွၢ်ထွဲအဖိခွဲးယၢ်ခိဖျိတၢ်ယုကျဲ မၤစၢၤအဖိနိသိးအဖိကပူၤဖျဲးလီၤ.
- ၃ ဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိတဖၣ်န့ၣ်သါဘၣ်လံာ်ဟံၣ်ဖိယိဖိအခွဲးအယၢ်ဒီးအနီၢ်ကစၢ်နိသိးကပူၤဖျဲး, ကအိၣ်ဒီးတၢ်အိၣ် တၢ်ဆိးအလီၢ်ခိဖျိတၢ်ဂုၢ်ကျဲးစးမၤပူၤဖျဲးလံာ်ဟံၣ်ဖိယိဖိဒီးမၤသံကွၢ်မ့ၣ်အူလီၤ.

တၢ်သံကွၢ်အကတၢ်ခံဘီန့ၣ်ဆံးဆၢဒီးနီၢ်ကစၢ်အတၢ်ဆိကမိၣ်အသိး.

ဖိသန်ခွဲးယတ်တိတ်ကျတတ်တဲ

စင်ဘု
ယိဖိ
ဝဲခိန်
နါရံရန်
ကျူးလါလန်

ပုၤတုတ်ဂီၤ ယိဖိ
ထံနုန်ခိန်

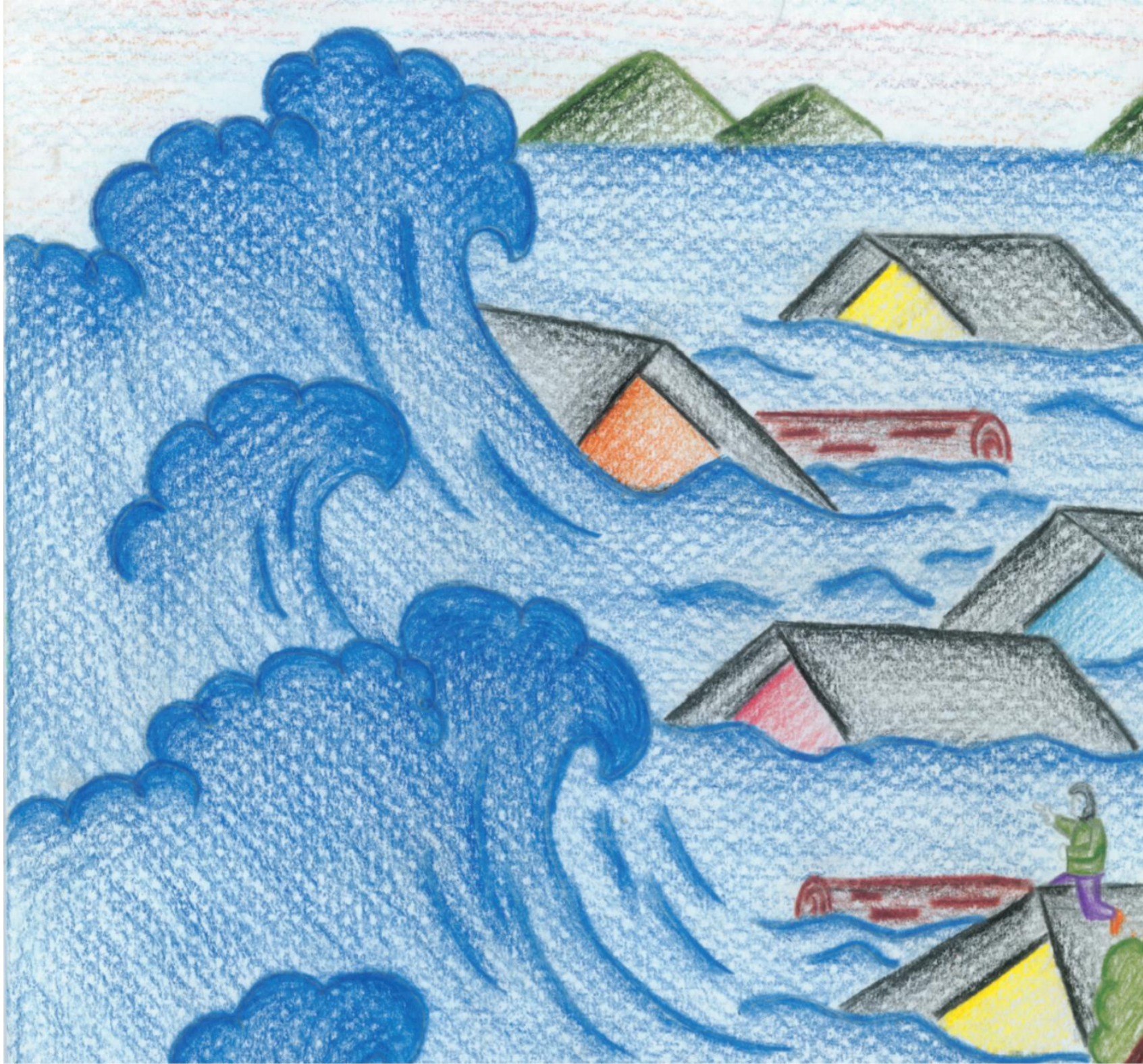
ပသဝီနှင့်အမဲလောထံနိုခိန်, မှ်သဝီလောအလောအပဲၤ, အိန်ဒီးသုန်ဒိန်ဆံးပြီသွါအါမးဒီးအိန်ဒီးမဲးအူးစူးကျိလီၤ.
ဘန်ဆန်တနံၤန့ၣ်ပှၤကျိလဲၤမၤကၤမၤပကျိသုန်ကျိဝန်လဲၤဆါန့ၣ်အီၤဒီးပကန့ၣ်အပှၤဂ့ၤလီၤ. ပှၤသဝီဖိအိန်ဝဲတ
ဖုန့ၣ်န့ၣ်ဝဲဒီးကျိသုန်ကျိဝန်လီၤ. ပှၤကျိသုန်ကျိဝန်ဒီးန့ၣ်ဘန်စုအယိပှၤအဂၤစ့ၢ်ကီးဘန်သးမၤပိတ်ထွဲဒီးပှၤကျိလဲၤမၤကၤမၤ
အဝဲသုန်ကျိအါထီၣ်သုန်တုၤဒေၣ်လဲၣ်သုန်တဖၣ်လီၤမၤဘူးတ့ၢ်မးလောတအိန်တ့ၢ်လၢၤဘန်.

တနံၣ်အံၤမူခိန်ကလံၤသီၣ်ဂီၤလၢပသဝီပှၤန့ၣ်လီၤဆီန့ၣ်ဒီးန့ၣ်လၢအပှၤကွံၣ်လီၤမူခိန်စူၤနီၢ်န့ၣ်အလီၢ်ဟီၣ်ခိန်ယုထီ
တၢ်ကိၢ်ဒီးတၢ်မှ်စူၤန့ၣ်စူၤအါတုၤဒေၣ်လဲၣ်ထံပဲၤလီၤယွၤဒီးထံဒိန်လၢစံၣ်ပှၤဒီးတၢ်သုန်တၢ်ဖျးအလီၢ်ဟးဂီၤကွံၣ်ခဲလၢၣ်လီၤ.

မှ်လၢဖိသုန်တဖၣ်အတၢ်ဘုၣ်ဂ့ၤလၢန့ၣ်လီၤမၤသကိးတၢ်ဒီးဖိသုန်ခွဲးယၢ်တၢ်ကရၢကရိအယိကိးနံၣ်ဒီးန့ၣ်သရၣ်မုၣ်
လၢသးအိန်ဟ့ၣ်လီၤသးတဖၣ်တူၢ်လိာ်ပှၤဖိသုန်တဖၣ်လၢအသးအိန်န့ၣ်လီၤမၤစၢၤတၢ်မၤအံၤန့ၣ်လီၤ. တနံၣ်အံၤသရၣ်မုၣ်
တဖၣ်သိၣ်လိပှၤဒ်သိးပကန့ၣ်ပၢၢ်ဘန်ယၢ်ဟီၣ်ခိန်တၢ်ဆီတလဲ(ကိၢ်) ဒီးတၢ်ခိန်ထံးခိန်ဘိလၢဟီၣ်ခိန်တၢ်တတၢ်တနါန့ၣ်
လီၤ. အယိပသုန်ညါဘန်လၢပမှ်ကျိသုန်ကျိဝန်န့ၣ်အဝဲသုန်ကလၢၣ်ဒီးတအိန်လၢကထူးန့ၣ်ကၢ်ဘိၢ်ဒါအီၤစါ (carbondioxide)
တၢ်အံၤမှ်အိန်အါအါကလဲၣ်ခိဖျိတၢ်သုစဲးဖိကဟၣ်ဒီးသိလုၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်အလုၢ်တဖၣ်ထီၣ်ဆူတၢ်ဖးဖိဒီးပၢ်ဖိၣ်ထီၣ်အသး
ဒီးကါစံးအဂၤလၢမူဖးဖိဒီးကဲထီၣ်ဂၤတြီဆါမှ်အတၢ်ကိၢ်သုတဟးထီၣ်ဆူဟီၣ်ခိန်အချၢဘန်န့ၣ်လီၤ. အအံၤမှ်တၢ်ဒုးအိန်
ထီၣ်မူခိန်ကလံၤသီၣ်ဂီၤအတၢ်ဆီတလဲလၢပသဝီပှၤန့ၣ်လီၤ.

ပဟံးန့ၣ်တၢ်မၤလိအံၤလဲၤတဲဘန်ပှၤသဝီဖိသုန်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.ပှၤကညီကလုၢ်သးပှၤတဖၣ်သိၣ်လိပှၤလၢတဘန်
ကျိသုန်ဒိန်ဘန်. ဘန်ဆန်ပှၤသဝီဖိတနီၤနီၤတနန်ဘန်အယိပဝဲသုန်တဖၣ်ပနၢ်လၢဖဲလၢပှၤကိးဂၤသုန်ညါဟီၣ်ခိန်တၢ်ဆီတ
လဲအခိန်ထံးခိန်ဘိန့ၣ်, ပှၤကျိဆါသုန်တဖၣ်ကပတုၢ်အတၢ်မၤဒီးစူၢ်န့ၣ်က့ၤဖဲဖုအတၢ်သိၣ်တၢ်သီန့ၣ်လီၤ. ပဝဲဖိသုန်တဖၣ်
ဒီးပှၤအဂၤစ့ၢ်ကီးကသုန်ပှၤက့ၤသုန်လၢအလီၤမၤတဖၣ်အလီၢ်ဒ်သိးပသဝီကဟဲက့ၤလၢပှၤဒ်အလီၢ်လီၤ. ဒီးမှ်သုန့ၣ်ပအဲၣ်
ဒီးတဲဘန်ပှၤကိးဂၤလၢဟီၣ်ခိန်အံၤကမၤစၢၤလိာ်သးန့ၣ်လီၤ.

ပုၤတုၤတၢ်ဂီၤ စၢ်ဘု
ထံၣ်န့ၣ်ခိၣ်